

278.

N.

A. Tander.

Lapse

Esimene

RAAMAT.

RIIAS.

A. Tanderi kirjastus.

Trükitud A. Grosse't'i F-a F. Deutsch'i trükikojas, Riias, Marstalli-uul. № 1.

1908.

C. 78.

V TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

76008

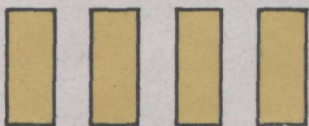
1. 1. Mis wärw see on?

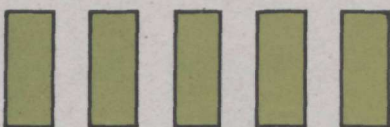
2. 2. Mitu on?

3. 3.

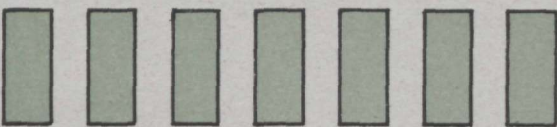
4. 4.

5. 5.

6. 6.

7. 7.

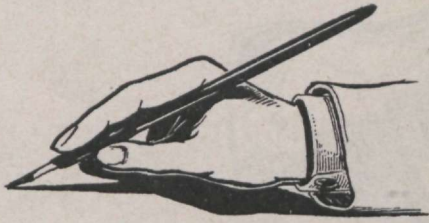
8. 8.

9. 9.

10. 10.

..... ||||| ~~~~~

~~~~~ L L L

1 1 1 1 1 1

l l l s s s

o o o 8 8

8 8 8 ~~~~~

l l l l // ~~~~~

l l l l m 2 2 2

l l l l s s s o o o

l l l j j j l l l

l l l f f f m

j j j l l d d

o o o j j j j

o o o o o o

v v v s s s { { }

σ σ σ σ

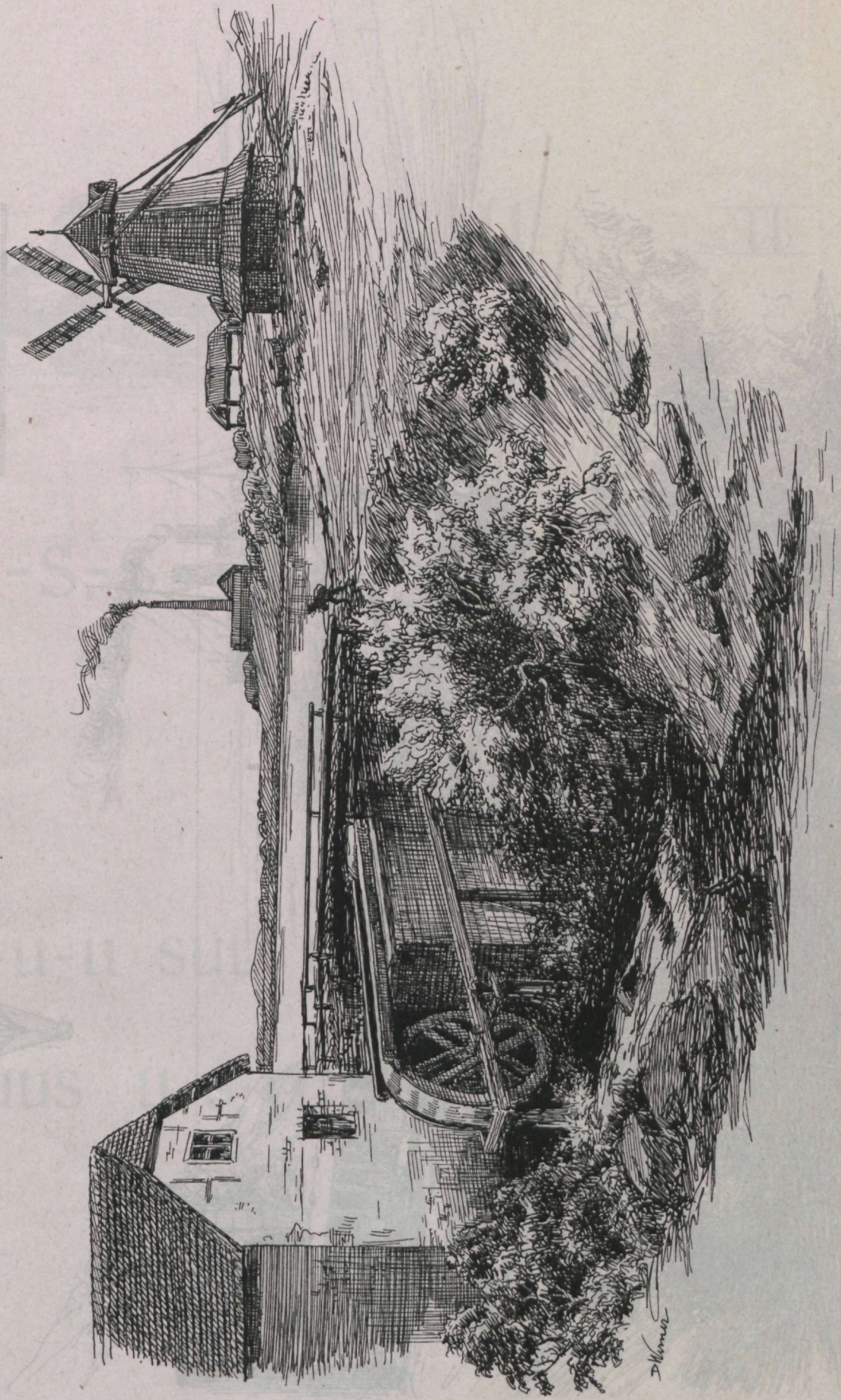
c c c c = { { }

. , ; : ! ? { { }

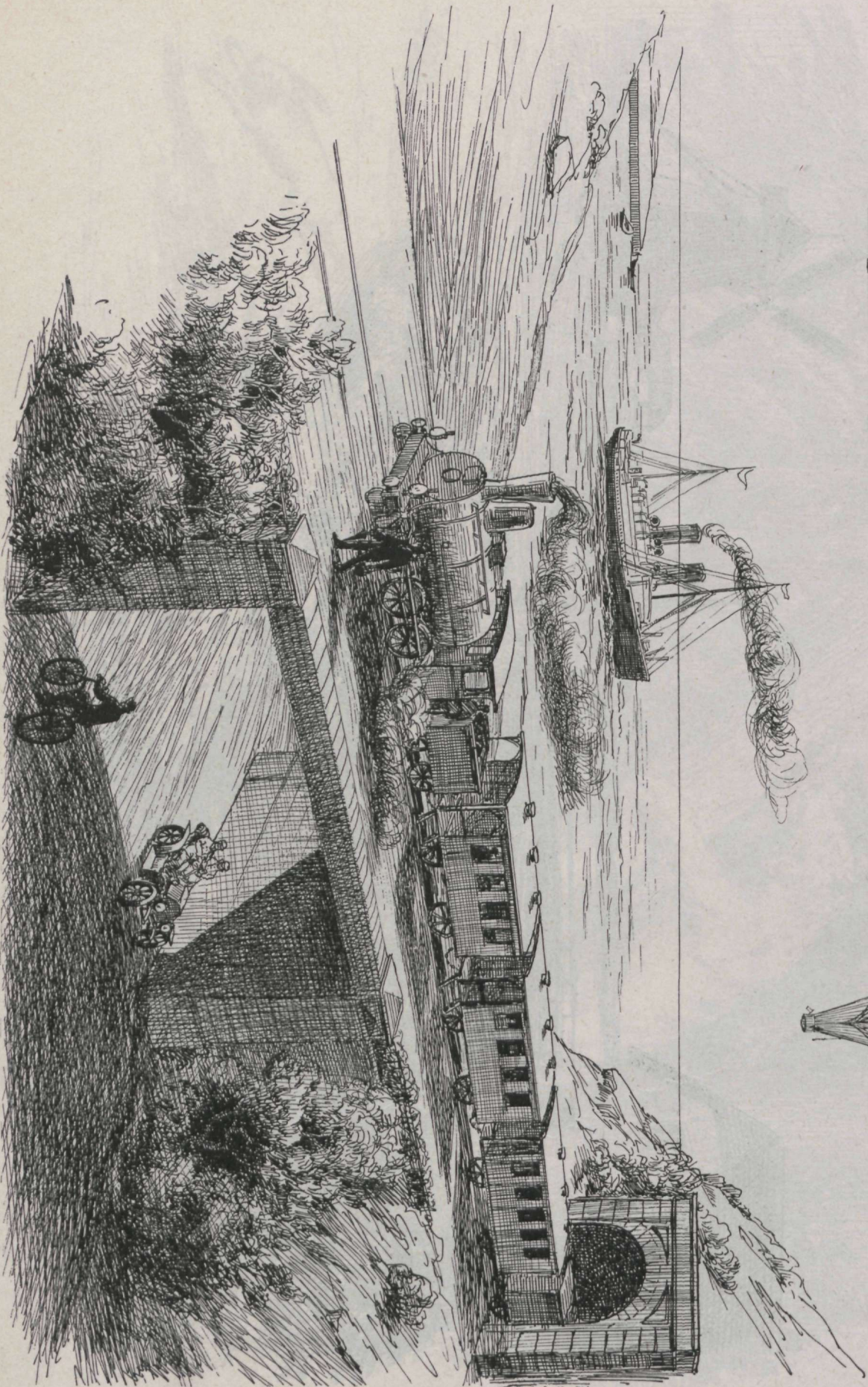
( ) „ “ ... ’

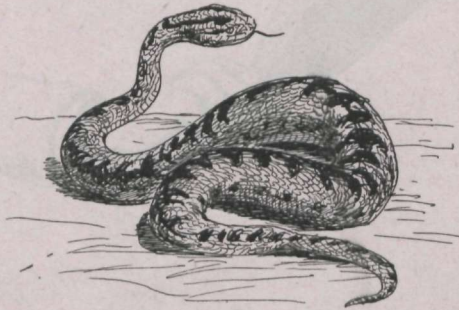

u

u

s

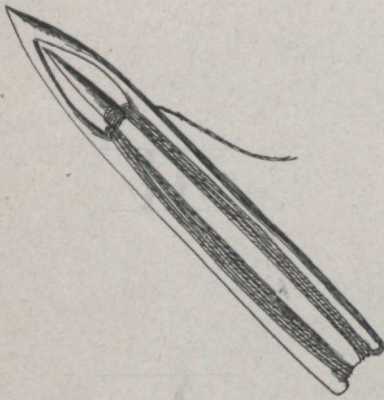
s

u-s-s   USS

uss

S-u-u   suu   u-u-s   uus   S-u-u-s

Suus   u-s-u   usu.

i

i

u-i ui

ui

s-u-i sui s-i-i-s siis i-s-u isu
si-su su-si us-si.

---

uus ui — uus sui — usu us-si — usu
siis ussi — ussi suu — ui suus.

n

n

n-u-i nui

nui

n-i-i niin siin si-ni si-nu

ni-su u-sin.

---

siin nui — sinu nui — uus nui — siin

sinu uus nui — uus niin uus nisu —

sui uus — nisu suus.

l

l

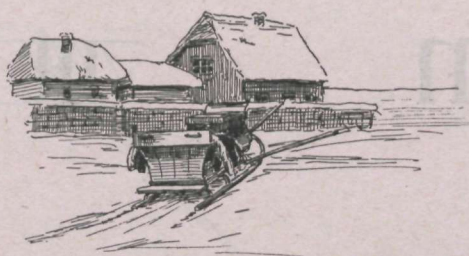
s-i-i-l siil

siil

l-i-i-s luu linn lill lil-li lii-si
si-nul i-lus si-ni-lill.

---

ilus lill — ilus linn — usin liis — siil
siin — liis siin — lill ilus — liis ilus —
liisil ilus lill — sini-lill.

a

a

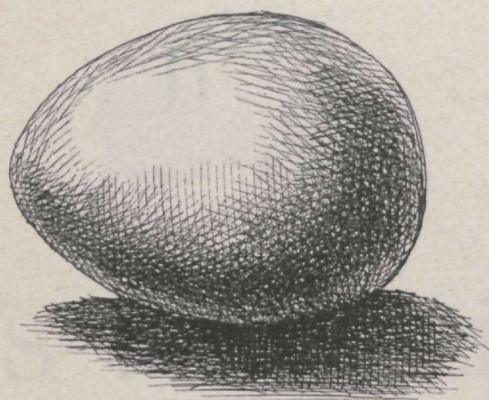
s-a-a-n saan

saan

l-a-a-n l-a-i sai i-sa a-si li-sa
lii-sa li-na lii-na ni-na na-li laul.

---

isal saan — ilus saan — lai saan — isal
ilus lai saan — lau-al li-na — uus
lina — laual ilus uus lina — ilus
na-li — ilus asi.

m

m

m-u-n-a

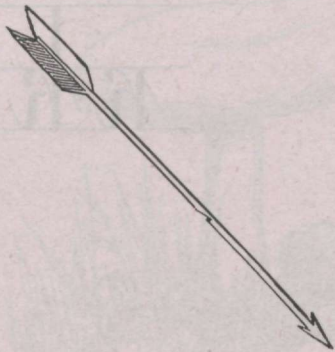
mü-na

muna

m-a-a aam ilm silm ni-mi
mi-na mii-na si-na siim lam-
mas sam-mal.

---

ilus ilm—ilus silm—sini-silm—mi-nul
muna — ilus muna — mina sain ilusa
muna — minu nimi miina — sinu
nimi siim.

O

O

n-o-o-l

nool

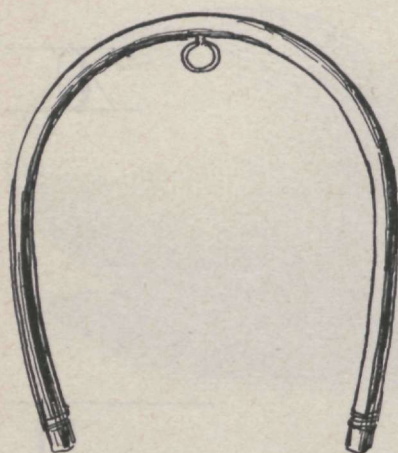
nool

s-o-o sool loos soon noos
loom soos o-nu soo-las ol-lil
oli oma osa.

---

mis siin on — mis minul on — mis
onul on — mis soos on — siin on
nool — minul on sool — onul on
loom — sammal on soos.

k

     k

l-o-o-k look

     look

k-o-o-l kaus kau-nis ka-la
kal-lis kiisk ka-sin kask kaa-
si-kus kuusk kuu-si-kus.

---

lai look on kallis—uus kaus on kaunis
—kas kiisa -kala kasin—kus on kallis
kask — kus on kulla kuusk — kallis
kask on kaasikus — kulla kuusk on
kuusikus.

e

e

s-e-e-n seen

seen

k-e-e-l meel leem mees see-
me kel-lel sel-lel e-si-me-ne
lil-le-ke lin-nu-ke.

---

kas see on kallis kase-seen—esimene
lilleke on kaunis — esimene linnuke
on kallis — kellel meel — sellel keel
— kellel keel — see kallis mees.

t

tee

t-e-e tee

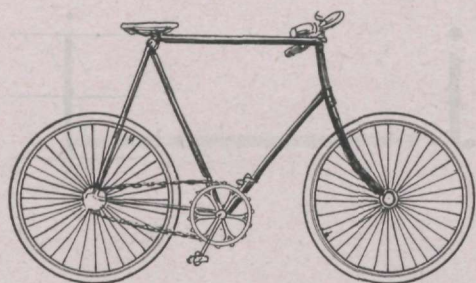
tee

t-u-u-l tolme tuisk suits tu-le-ta
mets lil-le-ta tu-li ta-li tui-su-ta.

---

tuli lumi — tuli tali — tuli tuul — tuli
tuisk — ilm ei ole tuu-le-ta — suits ei
ole tuleta — mets ei ole lilleta — tee
ei ole tolmuta — mis tee on tolmuta*).

*) Wee-tee.

r

r r

r-a-t-a-s ra-tas

ratas

s-a-a-r suur koer truu ka-ru
ku-ri arst tark ars-ti-ma
kan-na-ta.

---

os-ta ratas — ratas kallis — otsi arsti —
tarka arsti — ars-ti-mi-ne armas asi —
kan-na-tus on kallis asi — oma kari —
oma koer — oma karu — oma kaer.

j

j

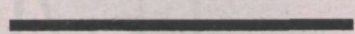
m-a-j-a ma-ja

maja

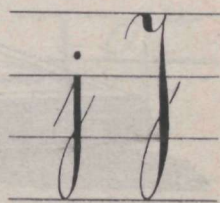
a-jan kar-ja kor-jan mar-ju
kar-ja-ne kar-ja-maal mar-ju-
li-ne mar-ja-maal.

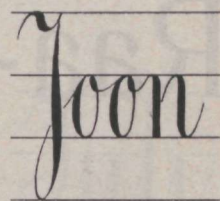
kar-ja-ne ja mar-ju-li-ne — kes on
karjas kar-ja-maal — kes on marjul
mar-ja-maal — karjane on karjamaal —
marjuline marjamaal — aja kari kar-
jamaalt — rut-ta koju marjamaalt.

j J

Joon

Jaan. Jaak. Juu-li. Ju-ku. Ju-
tus-ta. Ja-lu-ta. Joo-nis-ta,
kir-ju-ta, ka-tu-sel.

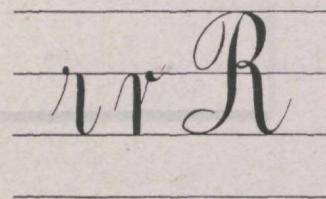
Jaak kirjutas. Jaan joonistas. Juku
jutustas. Jaak, kirjuta ilusti. Jaan,
joonista ilusti. Juku, jutusta ilusti.
Jutt ilus.

Jalutu Jaan katusel*).

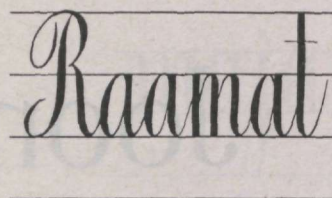
*) Suits.

r R

Raa-mat

Rein. Rii-nu. Ri-kas. Riia-kas,
kit-si, kiu-sa-kas. Riie ris-ti-li-ne.

Rein ja Riinu. Reinul kallis jutu-
raamat. Riinul kallis ristiline riie.
Rein ei ole riiakas. Riinu ei ole
kiusakas. Rikas Rein ei ole kitsi,
kinkis Riinule raamatu.

t T

T T

Tu-li

Tuli

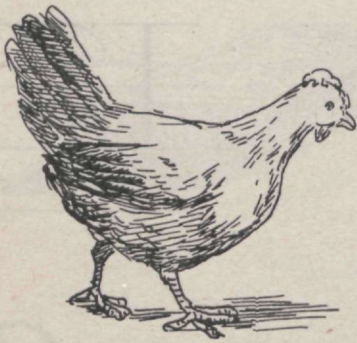
Tiit. Tiiu. Tii-na kii-tis. Tar-tu
tark. Tal-linn to-re. Til-lu-ke-ne
ka-su-kas.

Tiit ja Tiiu. Tiit tuli Tal-lin-nast.
Tiit kiitis Tallinnat. Tallinn ol-la tore
linn. Tiiu tuli Tartust. Tiiu kiitis Tartut.
Tartu olla tark linn.

Tillukene mees, luune kasukas*).

*) Pähkel.

k K

k K

Ka-na

Kana

Kai. Kaa-rel. Kaa-lu-nui. Kee-
le-tu, mee-le-tu. Ke-na ka-se-
ke-ne. Ta-lu-taat rai-us.

Kos-ta. Kus on kari. Kus on mari.
Kus on koer. Kus on kaer. Kus on
kala. Kus on kana. Kask. Kena kase-
kene oli iluks meie karjamaal. Tuli
talu-taat ja raius kalli kase karjamaalt.
Keeletu, meeletu, ise ilma-maa tark.
(Kaalunui.)

e E

e E

Ee-sel

Eesel

E-ma. Em-ma. E-la. El-la.
El-sa met-sas. Kuus — seit-se
seent ko-ju tuua — ka-si-nas-te.

Ella ja Elsa metsas. Ella oli metsas
seenil, Elsa oli metsas marjul. Ella
sai seeni kasinaste, Elsa sai marju
kasinaste. Ellal oli koju tuua kuus —
seitse seent, Elsal kuus-seitse marja.

Ristis seisu ajal, rat-tas joosu ajal*).

*) Weski.

m M

m M

Ma-ri

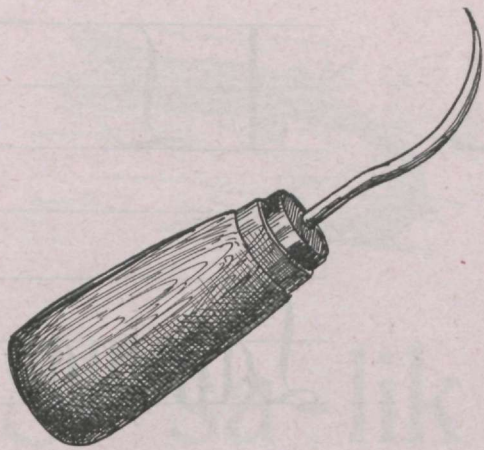
Mari

Mai. Mall. Mar-tin. Maa-si-kas.
Mus-ti-kas. Mul-li-kas. Mii-na
kraa-sis, ket-ras, kor-ru-tas.

Mai kraasis, Mall ketras, Miina korrutas.
Martin oli metsas. Mis marju ei ole
siin, maasikas, mustikas, mullikas, ole
usin otsima.

Maasikas. Mina, mees, sain maasika,
suure, kena maasika. Murul metsas
oli ta, kena, kallis maasikas.

n N

n N

Naas-kel

Naaskel

Ne-li. Nel-li. Nee-ni. Neiu.
Ni-me-ta. Nal-ja-ta. Nae-ra-ta.
Nu-ri-se-ja nu-ker.

Nelli on mees naljatama. Neeni nuker
nuriseja. Kes on erku lin-nu-ke.
Kukk on erku linnuke. Kes on tua-ne
turt-su-ja. Kass on tuane turtsuja.
Nimeta neli neiu nime.

Nimi meest ei riku.

l L

l L

Lam-mas

Lammas

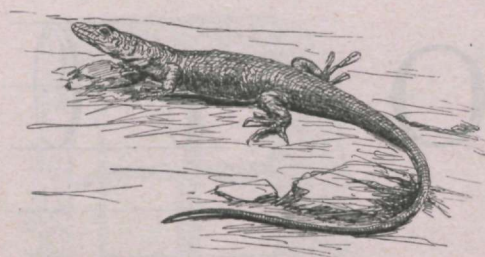
Lil-li. Lii-na. Lii-sa. Lau-lis.
Kuu-las. Kii-tis. Kin-kis. Lai-
u-ne. Ras-ku-ne.

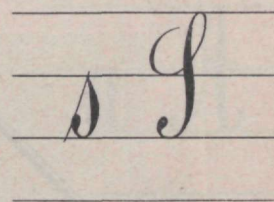
Liina, Liisa ja Lilli. Liina laulis ja
Liisa kuulas. Liisa laulis ja Liina
kuulas. Laul oli ilus. Lilli kiitis
Liinat ja Liisat. Lilli kinkis Liinale ja
Liisale raamatu.

Maa laiune, sulle raskune. Mis see on*).

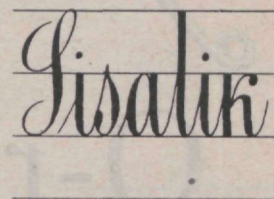
*) Päikese valgus.

s S

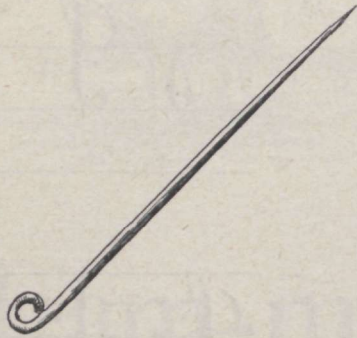
Si-sa-lik

Siim. Sal-me. Selts ka-su-lik.
Su-la-ne sil-lul. Ka-tel kaa-ne-ta.
Sil-mi-li-ne.

Sisalik on kasulik. Sisalik-ku kaitse.
Salmel oli ilus silmiline riie. Silmilist
riiet on mitmet seltsi. Sulane Siim on
tark mees. Siim on sillul suurel teel.
Suur katel kaaneta. Mis see on. (Meri.)

o O

o O

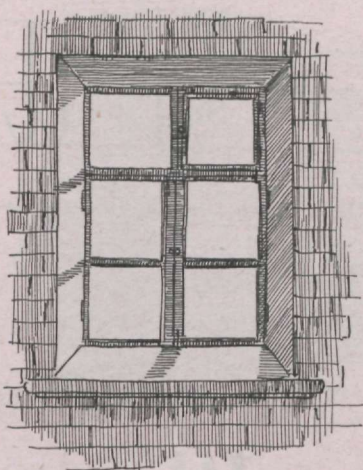
O-ra

Ora

Ott. Ol-li. Ots. Oks. O-kas.
O-ja. Loot-sik. Sool soo-la-ne.
Riks, is-tu, roo-ma, oo-ta.

Ott kalal. Ojas oli lootsik. Ott
astus lootsikusse ja ruttas kalale. Ott
sai kaks suurt ja kolm tillukest kala.
Mitu kala oli Otil koju tuua. Kui
kala kaua soolas, siis kala soolane.
Linnu laul. Kas sulane teul. Ja, teul, teul.

a A

a A

A-ken

Aken

An-na. An-ton. E-ri-la-sel
as-tel. Me-si-la-ne kor-jas
mett. Amet-mees aju-ti ri-kas.

Anton on kelle nimi. Anna on kelle
nimi. Mesilasel ja erilasel on astel.
Kas ussil ka astel on. Mesilane lin-
nu-ke-ne korjas mee-kest lil-le-ke-sest.
Mesilane linnuke, anna see mesi minule.

u U

u U

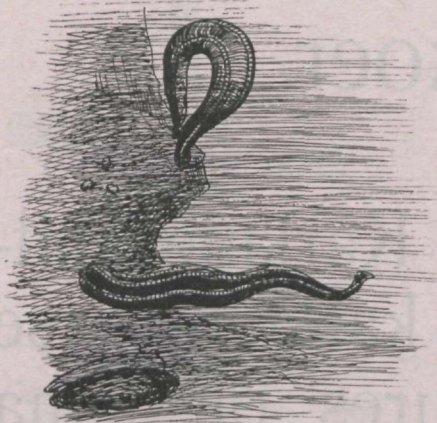
Uks

Uks

Usk. Uu-si. Ul-li. Mis on
kes-kei met-sa. Kiit-sa-kas
kir-ju. Riie rek-ki-ma-ta.

Mis on keskel kuuse metsa. Kuusk
on keskel kuuse metsa. Mis on kes-
kel kuuske. Oks on keskel kuuske.
Mis on keskel oksa. Okas keskel
oksa. Mis on kirju rekkimata. Kiit-
sakas kirju rekkimata.

i l

i l

lil

lil

Ilm. In-na. Ir-ma, sei-sa-ta,
kuu-la-ta, mee-li-ta. Kae-ra
ki-rik, kas-ki-ne torn^{*)}).

Inna metsas. Ilus ilm meelitas Inna
metsa. Siin otsis ta marju, korjas
seeni, kuulatas linnu laulu, laulis ise
ka. Armas oli Innal metsas olla.

Amet-mees — armas mees, kala-mees
— kallis mees.

^{*)} Hobune ja sadul.

Karjane ja koer.

Karjane kait-
sis karja. Karjase
juures oli tema
truu koer Riks.
Kui karjane mar-
ju otsis, siis kaitsis Riks karja. Kui
karjane laulis, siis kuulas Riks. Riks
oli tark koer, ta istus ja roomas.
Sarnast koera ei ole teistel karjastel.

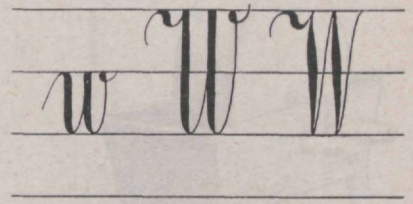
Koer on tark ja truu loom.

Rein kooli-teel.

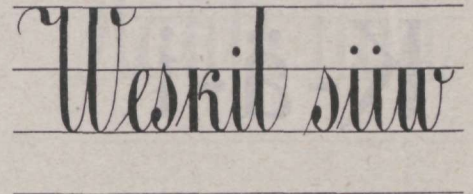
Isa saatis Reinu kooli. Oli ilus
soe ilm. Tamme oksal laulis linnuke
kuk-ku, kuk-ku. Rein seisatas, kuu-
latas. — Mine metsa, linnuke, rutta
kooli, Reinuke.

w W

W-e-s-k-i

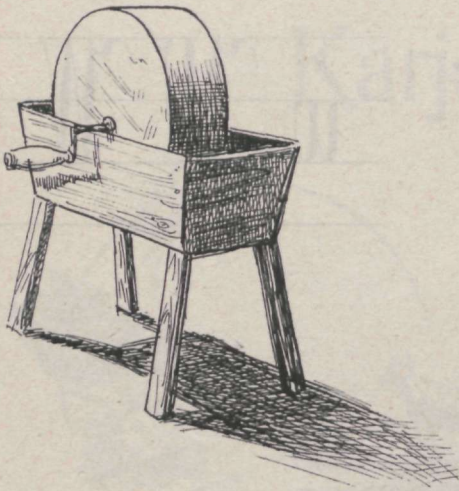
Wes-kil — siiw, linnul — tiiw. Tee —
lii-wa-ne, wan-ker — ras-ke. Te-raw
wi-kat — wali niitma. Suur wara —
suur mure. Mis kar-wa on tae-was.
Mil-lal on taewas kul-la karwa.

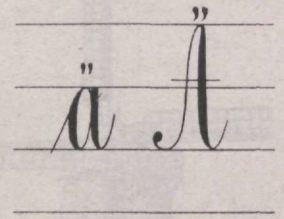
Auru-laew.

Suwel oli Wal-li linnas. Siis waatles ta auru-
laewa. See oli suur ja ilus riist. Toru suitsis musta
suitsu, ja wile — waljusti wilistas.

Ei laewa-mees ole laita mees.

ä Ä

K-ä-i

Äi käi-as aia ääres, ämm nii-tis
jär-we ää-res. Suur kära suru ära.
Kär-me suu — kärme kä-si. Wäi-ke
me-re-ke, ur-me-li-ne ää-re-ke*).

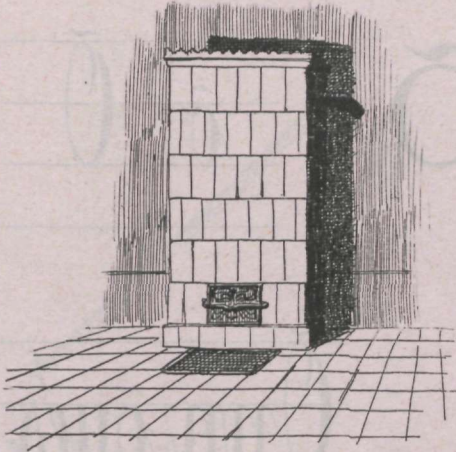
Wal-la-tu.

Wil-li käias oma wäikese kirwe terawaks, läks siis
metsa ääre ja raius mitu ilust noort kaskes ära. Sääl
kuk-kus kirwes Willi käest ja otse jalasse. Willi —
nutma. Sellest ajast ei raiu Willi enam noori kaska.

Ära ole wallatu.

---

*) Sõlg, prees.

h H

h H

A-h-i

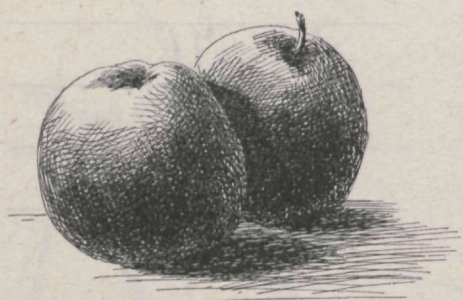
Hants hää

Hants hää, ei wi-has-ta. Hei-na-ku-
hi hei-na-maal, ha-ne-ka-ri karjamaal.
Ra-ha ei roos-te-ta. Linnas rahata, —
mis sau-nas wi-ha-ta.

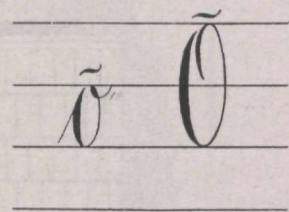
Heinamaal.

Suwel oli Hants heinamaal. Isa käias, ema niitis, Hants otsis marju. Oli soe ilm. Hants läks ojasse ujuma ja hakkas siis ka wähka otsima. Kui Hants jälle heinamaale tuli, oli temal wiis suurt wähke rätikus. Hants sai ema käest kamalu täie marju. Hää oli Hantsul heinamaal.

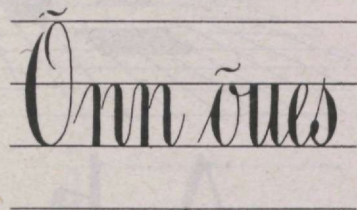
Hall utt, auk seljas. Mis see on. (Käsi-kiwi.)

õ Õ

Õ-u-n

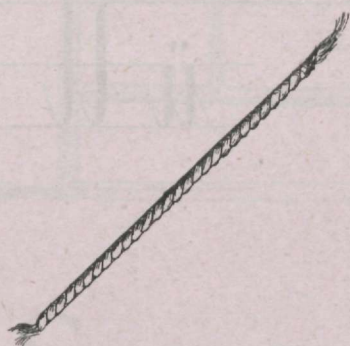
Õnn õues, õn-ne-tus õr-sil. Tõsi —
tõeks, nali — naljaks. Wõta wäh-jalt
wil-la. Ära hõis-ka en-ne õh-tut.
Sõelas ei seisa wesi. Täis mõõt, täis
raha. Wana-sõna — tõe-sõna. Wana-
sõna ei waleta.

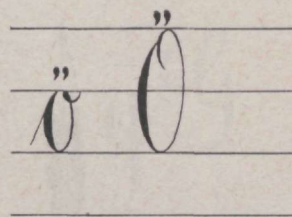
Kuke kõne.

Kok-kok-kok, kõneles kukk, kallis kana, õhtu —
käes, lähme õrrele. Õhtune uni on õnnis. Kes
õhtu unine, see hommiku tuline, kok-kok-kok.

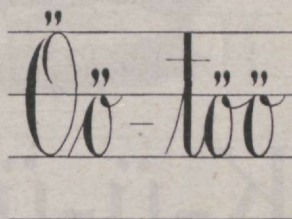
Mõistatus: Õhtu ehitakse, hommiku riisutakse.
(Warn.)

ö Ö

N-ö-ö-r

Öö-töö — ras-ke töö. Raske töö —
mait-sew söök. Maa-töö ei ole kirja-
töö. Kööm-ne-lill — kui-wa maa lill.
Höö-wel — tu-li-ne töö-mees.

Mõis-ta, mõista, mis see on:

Worst war-nas, ots maas. — See on köis.

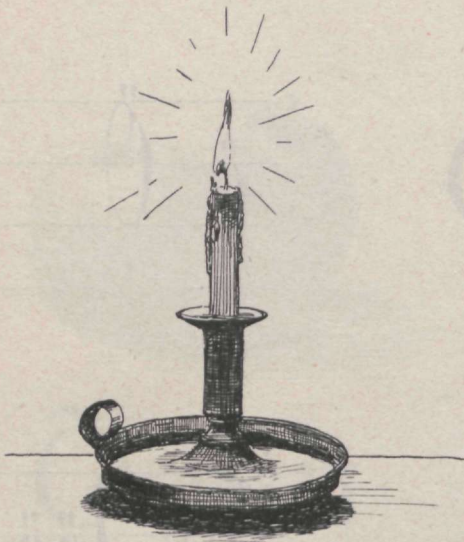
Mees ku-kilt kõ-we-ras, kell kaelas. — Look.

Kõ-wem kui kiwi, õr-nem kui muna. — Klaas.

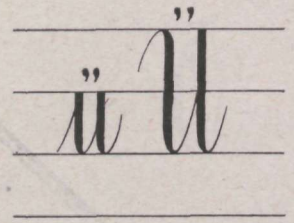
Ei ole tuas ei õues. — Aken.

Auu-sõna armasta, tõe-sõna tarwita.

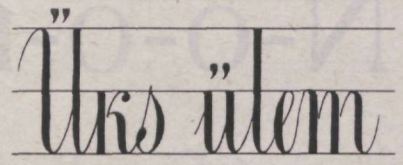

ü Ü

K-ü-ü-n-a-l

Üks ü-lem, ü-hek-sa a-la-mat. Kü-la
kü-li — tü-hi tü-li. Tüli ei too kasu.
Tü-lit-se-jal ikka we-si-ne leem. Ü-le-
ko-hus ei seisa kotis.

Tüli.

Hiiri ja roti wahel tõusis tüli. Kui tuul, laskis
ennast kull maha ja neelas enne hiiri ja siis roti ära.

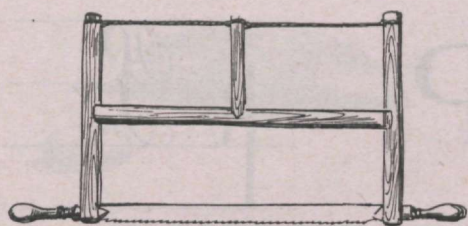
Mõista, mis see on:

Sui külm, talwe kuum. (Ahi.)

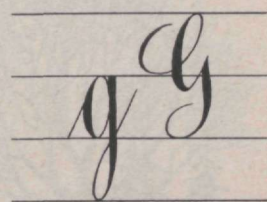
Mees alasti, hame kõhus. (Küünal.)

Üheksa silma ühel mehel*).

*) Paja kook.

g G

S-a-a-g

Gustaw küsi

Gus-taw küsi, Gre-ta wasta, mis te-
hak-se sae-ga, nua-ga, kir-we-ga, sõe-
la-ga, su-le-ga. Mis on ma-gu-sam,
kui mesi. Uni — magusam, kui mesi.

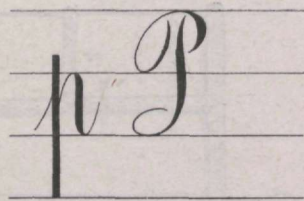
Lu-ge-mi-se raamat.

Isa tõi Gus-ta-wi-le lin-nast lugemise raamatu.
Raamat oli hu-wi-taw ja nii Gustawi meele järele,
et ta õhtu otsa raamatut luges ja magama minnes
raamatu koguni kaen-las-se wõttis. Kui Gustaw
hom-mi-ku üles ärkas, oli tema esimene kü-si-me-ne
— kus mu raamat on.

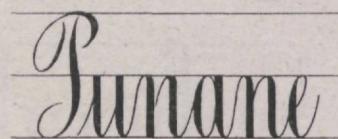
Mõistatus: Utt tutt tua taga, suitsu saga selja
taga. (Äke.)

p P

P-u-u

Pu-na-ne pee-gel sei-na pääl. — Päi-ke. Poo-le aas-ta-ne poi-si-ke, kiwi-ka-su-kas sel-jas. — Päh-kel. Pa-rem pool muna, kui tühi koor.

Hää laps.

Wäike Anna jäi haigeks. Pisike Peeter oli hää poiss, ta tõi oma saia ja suhkrü haigele Annale. — Söö, Anna, ja saa terweks, minul on igaw sinuta. — Anna hakkas rõõmu pärast nutma. Ta katsus suhkurt, katsus saia ja sai pia terweks. Sellest päewast on Peeter Annale armas.

Wana-sõna: Häätegu leitakse eest.

b B

b B

U-b-a

Balti-meri

Balti- ehk Lääne-meri on meie maa meri. Oma tuba, oma luba. Mõis-ta-ta: Keerleb ja weerleb, kui otsa saab, siis muneb? (Humal.)

Mis ja kes.

Mis on laia la-ter-gu-ne? — Lääts on laia latergune.

Mis on pisut pi-ker-gu-ne? — Uba pisut pikergune.

Mis on üsna üm-mar-gu-ne? — Ernes üsna ümmargune.

Kes lä'eb teele tim-pa-tam-pa? — Hobu lä'eb teele timpa-tampa.

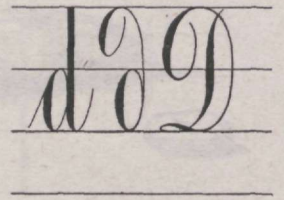
Kes lä'eb metsa mü-ta-mä-ta? — Karu lä'eb metsa müta-mäta.

Kes lä'eb soos-se sil-ka-sol-ka? — Hunt lä'eb soosse silka-solka.

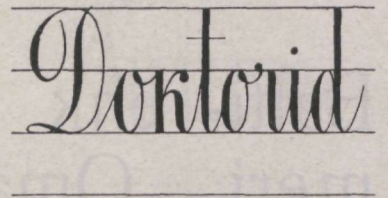
Wana-sõna: Liha toores liutab, kala toores kautab.

d D

L-u-u-d

Dok-to-rid on tar-gad koo-li-ta-tud mehed. Lauad, istmed, woodid, kapid — see on tua-kraam. Labidad, kirwed, nuad, käärid — need on töö-riis-tad. Kurnid, nukud — mängu-asjad.

Mõistatused.

Lagi all, lagi pääl, lae pääl lauldakse? (Wiiul.)
Lagi all, lagi pääl, kure munad keskel? (Leiwad ahjus.)
Isa alles sündimata, pojad — kaunid(poisiksed? Heina kuhi ja saod.)

Kärbes kiitis: Mind tunneb igamees: mina söön keisriga ühes lauas.

Küla koerad.

„Meile toodi täna kuld-käp!“ ütles üks.

— Meile toodi tule-hark! — kostis teine.

(Ühes peres olnud warrud, teises — pulmad*).

Teder ja wares.

Teder küsis waresse käest: „Ütle ometi, wares, kudas sina säääl lagedal põllul korda saad? mind tahetakse paksu metsa sees hääks wõtta!“ — „Jah“, kiitis wares: „piawad aga silmad ees ja taga olema.“

*) Lapse käest saab koer wõileiba, nooriku käest — malka.

Sokuke.

Miks sa poksled, sokuke,
oled tüliks teistele? siin on
igal ühel maad, mis sa muidu
jonni a'ad.

Jakob Tamm.

Kellel õigus?

Iste ütleb: Päew — pitk. Woodi ütleb: Öö — pitk. Põrand
ütleb: Ühed pitkad mõlemad.

Regi ütleb: Tali — pitk. Wanker ütleb: sui — pitk. Hobu
ütleb: Ühed pitkad nad mõlemad.

Wiisk, pastal ja saabas.

Pastal ajas wiisu tuast wälja: Kasi minema, wilets wiisk,
sina pole kellegi asja-ajaja!

Saabas ajas pastla wälja: Eest ära, pahur pastal, mina olen
peremees majas!

Kudas linnud laulawad.

Kiri-kiut, kiri-kiut, laisk tüdruk, öö — pitk! (Künni-linnu
wõi ööpiku wiis.)

Köks-naks, poisid, pa'a pull kapi pääl kausis! (Hobu-
räästa wõi kuld-noka wiis.)

Wanad-sõnad ja mõistatused.

Kus — tegijad, sääl — nägijad.

Wäljal—silmad, metsal—kõrwad.

Hää sõna wõidab wõõra wäe.

Kadedad katel ei kee raswa.

Tee tööd töö-ajal, aja juttu
jutu-ajal.

Ennem saab tühjast tööst, kui
suurest seisust.

Amet ei söö leiba.

Parem pitk peenike nälg, kui
lühike jäme nälg.

Kes kannatab, see kaua elab.

Ei ole lind, aga lendab, nina wahe, hääl hele, kes teda
tapab, — inimese werd walab? (Sääsk.)

Üks läheb tim-tam, teine läheb tim-tam, kolmas läheb
kar-wiuh? (Hobune.)

Tuhat tuhat, sada sada sõitwad niinest silda mööda, lähwad
raudse linna? (Erned sõelast patta.)

Mis kiwi otsas kiiskab ja mätta otsas mängib? (Uss.)

Mis üle aia ülbib ja läbi aia läigib? (Wili.)

Punane härg magas mäe külje pääl, ase kümme aastat
tunda? (Tule-ase.)

Mehed mõlemad.

Karu kiitnud, et temal olla üheksa mehe jõud ja ühe mehe mõistus.

Hunt kiitnud, et temal olla ühe mehe jõud ja üheksa mehe mõistus.

Hommik.

Päike tõuseb punetades koidu kätkest kullasest, ilma üles äratades pitka une paeladest.

Linnukesed vastu wõtwad teda lahke lauluga; loomad päewatöole tõtwad rutul sammul rõõmuga.

Töole nõuab naeratades mind ka kuldne päikene. Tõusen päikest teretades, õpin õige hoolsaste.

Jakob Tamm.

Wana-sõna: Warane wares pühib nokka, hiline lehwitab tiwu.

Kass.

Kass on kawal
hiresi püüdma. Õh-
tul, kui inimesed
magama heidawad,

läheb kass saagi pääle. (Kass näeb ka ööse pimedas.) Seina ääres hiiri augu juures ootab ta wagusaste ja kannatlikult. Niipia, kui hiir oma pää august pistab, on kass — krapsti — ta turjas kinni.

Hilda armastab oma kassi. Kass on puhas, ta peseb ennast sagedaste. Siis tulewad Hildale ema sõnad meelde: „Kass peseb, — külalised tulewad! kas tuba puhas? lusikad, waagnad korras?“ Ja Hilda teeb kõik puhtaks ja seab korda. Hää laps!

Wana-sõna: Kodus laps kuulsam, ahju taga auusam, wäljas kõigist laidetaw.

Hobune ja koer.

Hobune ütelnud:
„Koer, sinul on iga-
ühega tegemist, olgu
see loom ehk inime-
ne! igaühe pääle sa
haugud, igaühte sa
kohutad ja wahel ka

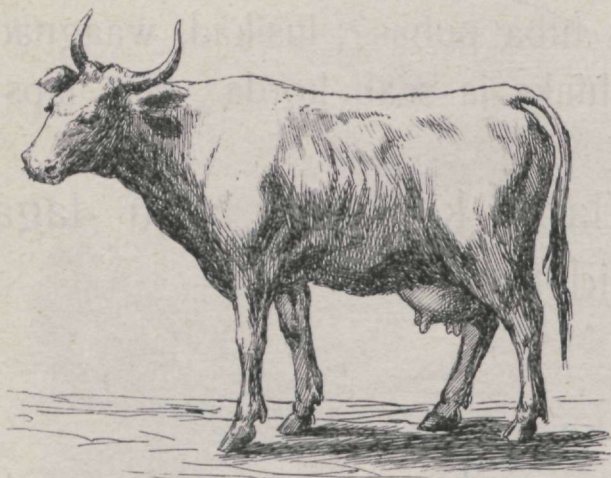
hammustad. Kas sul häbi ei ole!“ — Koer wastanud: „Minu

kohus on seni kuri olla, kuni hundid ja karud kauwad, ja inimesed üks teise pääle kadedad ei ole.“

Wana-sõna: Küla koer — kuri koer, wana koer — walus hammas.

Kõne-kään: Aia iga — kolm aastat; koer elab kolm aia iga, hobune — kolm koera iga, inimene — kolm hobuse iga.

Lehm.

Lehm annab meile piima, piimast saame koort, koorest teeb ema wõid. Wõid tehes laulab ta: „Kokku, kokku, kooreke! wii Jumala wiljuke ümber männa müta-mäta, leiwa pääle litsa-latsa!“

Ema, kas sa tunned seda wana-sõna:

Lehm lüpsab suust, kana muneb nokast?

— Mis see tähendab?

Mõistatus: Neli soo sumpjat, kaks taewa kaejat?
(Lehm.)

Jutu-jätk: Wana härg mürab: Lähen koju, lähen koju!

Noor härg: Mina kah, mina kah!

Kari kodu-teel.

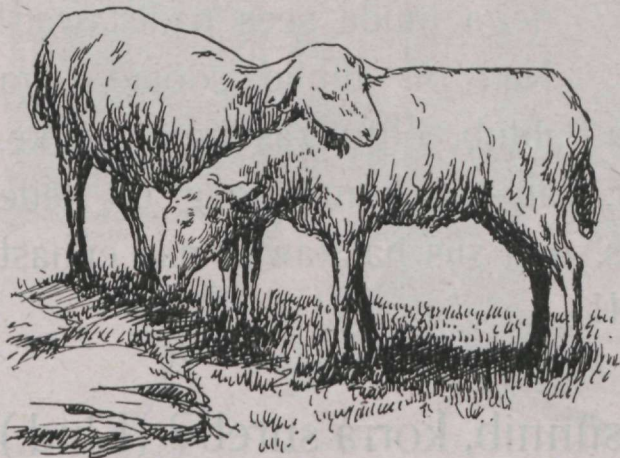
Tõtta koju, karjake: päike läinud lõunasse, kiilid väljal kihamas, jänu meid ju muljumas.

Kodus wilus kauniste, lehmad, warju leiate! kodus wärskel kaewu weel kastetud saab jänund keel.

Jahtub õhk ju aasa pääl, — metsas jälle meie hääl. Rõõmul nõnda rahwale piima koju kanname.

Jakob Tamm.

Wana-sõna: Karjase põli — kuri põli: kes kaua karjas käib, see känni jääb.

Lammas.

Lammas on üks neist kõige kasulikumatest koduloomadest: tema katab inimest. Willased sukad, kindad, kuued, kübarad on kõige paremad

riided, ja lamba nahkne kasukas on hää soe. Lambata wõtaks külm meid talwel ära.

Karjane laulab: Kaswa, lammas, karjamaala! sirgu üle silla minnes! Mine mängis mägedelle, karga üles kandudelle! Kaswa' willa, kaunikene, pehmet willa, peenet willa! Siis saab kindu kirjusida, kuotaks' kulda kuubesida, tehtaks' tekid täpilised.

Wanad-sõnad: Jüri-päew annab lammas kuue, Mihkli-päew — kasuka.

Mets — waese mehe kasukas.

Pardid.

Pardid ujuwad tiigi pääl. Prääk — prääk! hüüab üks ja laseb pää põhja. — Prääk — prääk! hüüab teine ja laseb ka pää põhja. Kuulata, kudas nad nüüd oma noka-dega muda sees padistawad! Nad on tublid sööjad, ega

põlga midagi, mis nende nokka juhtub, olgu kas tigu, ussike, kukrik ehk mõni muu wee elukas; kala- ja konna-poeg on neile maiuse toit. On nende kõhud täis, noh siis hakkawad nad ennast wihtlema. Oh teie kenad linnud!

Mõistatus: Kaks korda sünnib, korra sureb? (Lind.)

Põllumees ja linnud.

Muiste siginenud kõiksugu putukaid ja söödikaid nõnda palju, et nad wiljad põllul ära söönud ja puud aias raakseks teinud. Sääl ei ole põllumehel muu nõu aitanud, kui kutsunud lindusi omale abilisteks röövikuid hukkama. — Linnud olnud ka kohe walmis abilisteks astuma. Warblane ja tihane hakkanud aastalisteks, pääsuke ja kuldnok — suulisteks, hall-wares ja sini-wares — päilisteks. — Aastalistele lubanud põllumees palka maksta: warblasele — wakk wilja ja kilimat kirsi-marju, tihasele — kints liha ja kets raswa; suulistele lubanud majad ehitada, ja päilistele — „aituma“ ütelda. — Linnud täidawad oma kohuseid siinamaale auusaste, kaitsewad põldu ja aida hoolega, kuid põllumees unustab oma lubamised abiliste wastu sagedaste ära. Eks ole tõsi, nagu wana-sõna ütleb, et

wõla-andja ei unusta, aga wõla-wõtja unustab?

Noor sipelgas ja wana sipelgas.

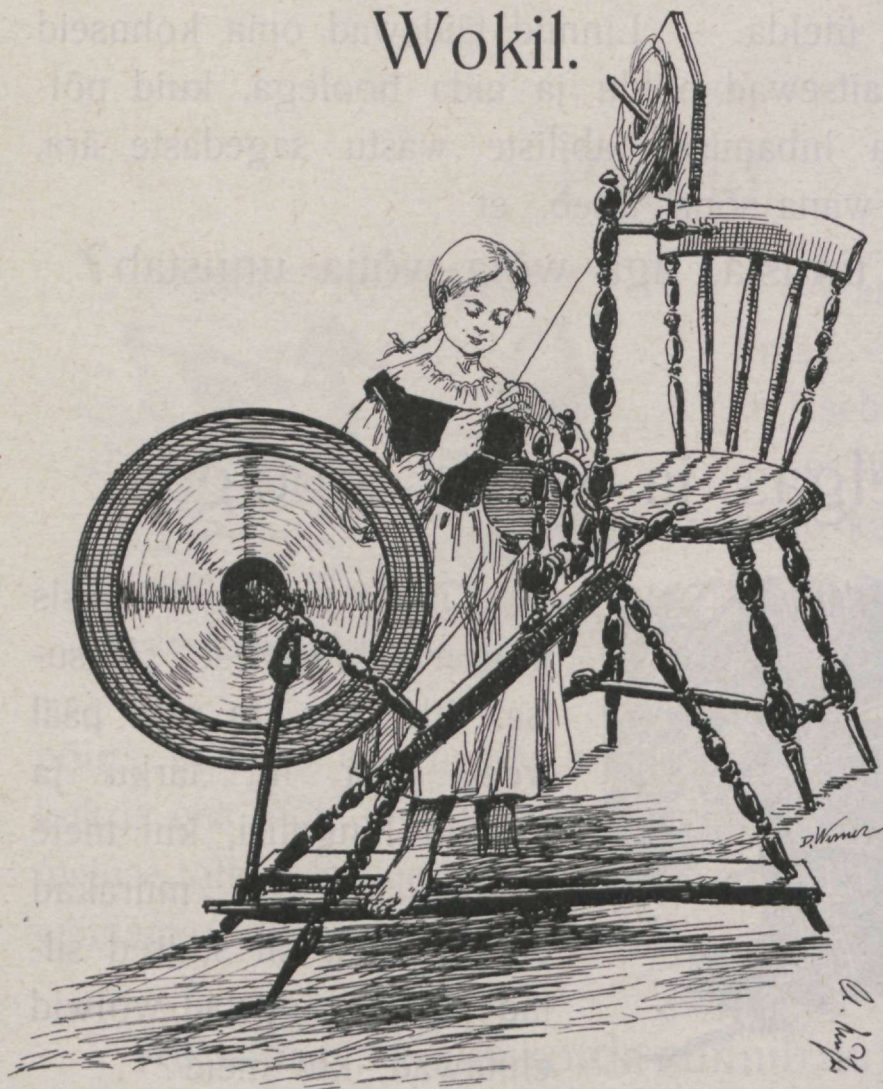
Noor sipelgas küsis wana sipelga käest: „Kasuisa, ütle, kas on maa pääl weel teisi nii tarku ja usinaid hingelisi, kui meie oleme, kes nii mürakad elu-hooned, nii suured sillad ja nii wägewad wõlwid ehitawad, kui meie?“

— Oi-jah, kasu-poeg, — wastas wana sipelgas: inimesed on meist targemadgi: nende majad on mürakamad, sillad — suuremad ja wõlwid — wägewamad, kui meie omad. Tööarmastajad ja usinad on nad niisama, kui meiegi; selle kohta käiwad neil kaks ilust wana-sõna:

„Uni ei anna uuta kuube, magamine — maani särki;“

„Uni saadab hulkuma, magamine — marsima.“
Aga üks omadus on neil halw: nemad on uhked.

Wokil.

Ketra, ketra,
wokike, ema tõttas
õuesse! ketra kau-
nist lõnga sa, et
ei ema pahanda!

Kui saan sel-
geks kedruse, läheb
isa linnasse, toob
säält woki wäik-
sema, wäiksema ja
wastsema.

Koonla saan
ma ema poolt, istest
kannab isa hoolt;
hoolega siis ikka
ma aitan emat
kedrata.

Jakob Tamm.

Wana-sõna: Kena kael — ketrjal, kookus kael — kudu jal.

Mõistatus: Pinu puid ja peeru-alga, natuke nahka ja nael rauda? (Woki.)

Kond.

Kond armastab wett: wesi on tema sündemise koht, kus ta lapse põlwes elab, ja warju-paik, kuhu ta waenlase eest peitu põgeneb. — Need wäikesed mustad wiidika moodi loomakesed, mis kewadel seiswa wee kraawides ja lombides ujuwad, on konna pojad, kellel alles pärastpoole, kui nad wanemaks saawad, jalad kaswawad. Siis roniwad nad kalda pääle, kus ennast hüppamise kunstis hoolega harjutawad. Niipia aga, kui nad waenlast silmawad, sulpsawad nad wette.

Kond on kasulik loom, sest ta sööb putukaid, tigused ja weemardikaid. Inimesele ei tee kond midagi kurja, sellepärast pole tarwis konda karta, weel vähem teda piinata ja surmata, nagu mõni rumal teeb. Sa wõid teda küll katsuda, kui külm ta on, aga ära tee temale paha, waid lase läheb jälle oma teed. Waata, kui suured sammud ta siis hüppab, mis ime!

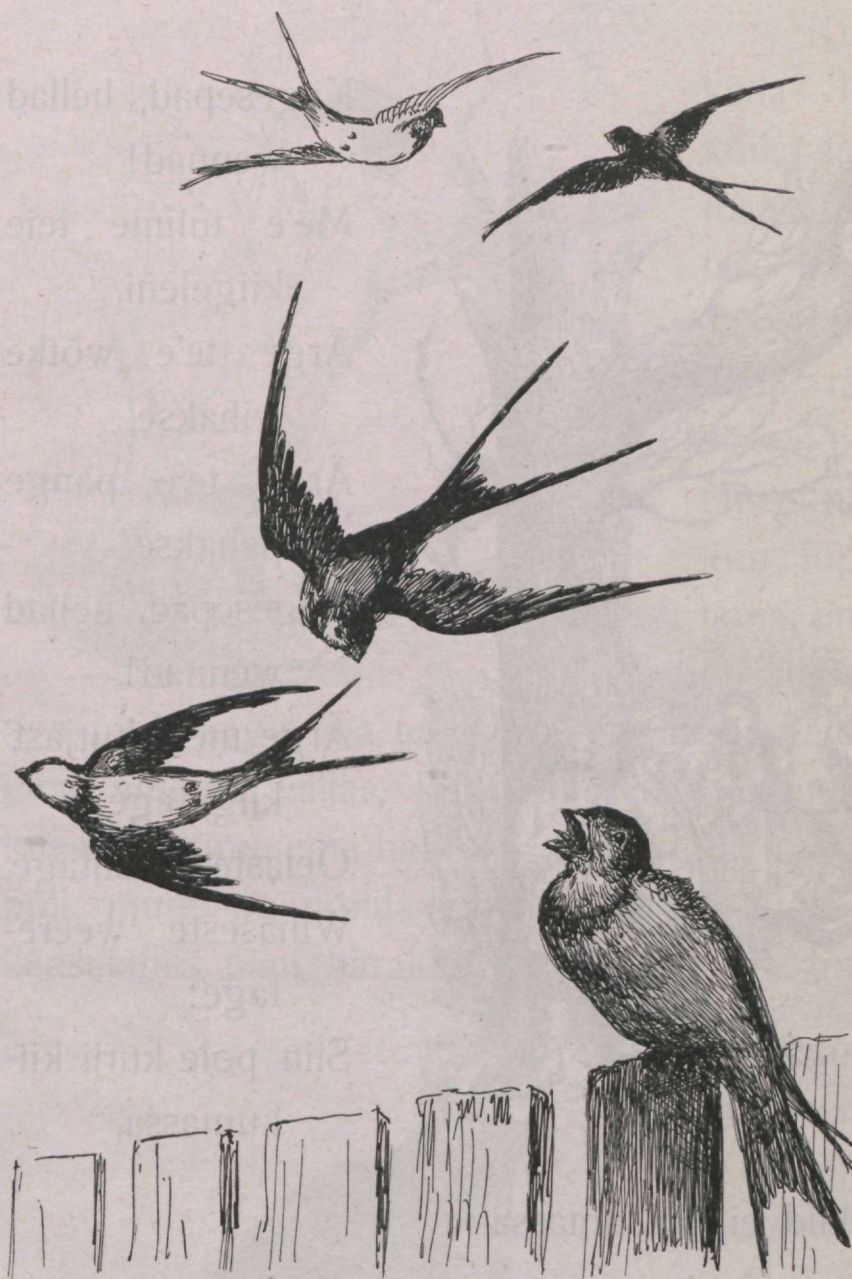

Isa ja poeg.

„Pärt, ütle, mis tüli sul sääl uulitsal oli?“ küsis isa oma väikese poja käest: „ma kuulsin su hääle siia maale.“ — Isa, ma räägin sulle! wastas selge sõnaga Pärt. — Laane Leenil oli kena kurn. Kure Jaku tahtis seda omale saada, aga Leeni ei annud. „Kui sa kurni mulle ei anna,“ ütles Jaku: „siis lasen ma hundi, konni ja tondi su kallale tulla.“ — Leeni hakkas nutma. Sääl astusin ma wahele ja ütlesin: Jaku, ära narri teisa! hunt ei tule metsast ei sinu ega kellegi teise kutsu-
mise pääle wälja, aga konnisi ja tonta pole olemasgi. — Isa, kas õigus mul? — Õigus, poeg!

Pääsukeste widistamine.

Midli - madli-
kudli-kadli, kudusin
kangast, tegin riiet,
läksin metsa kannu
otsa, tõmmasin lõhki
— sirts, sirrr...

Siblin willad,
sablin willad, teen
ämmale kapukad,
äiale kapukad, wis-
kan kanga kannu
otsa, ise lendan tagu
aknast wälja, ämm
tõmmas saba lõhki
— sirrr...

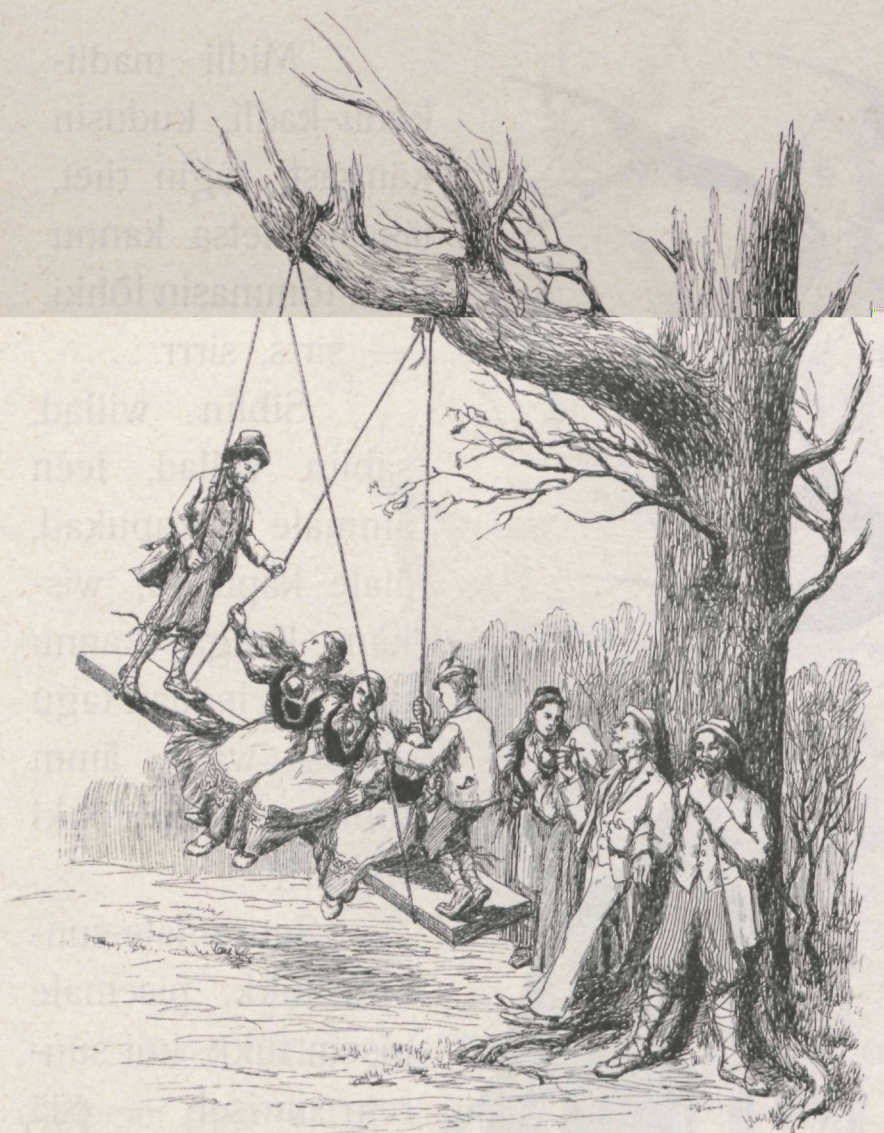
Suuremale-suu-
rem tükk, pisemale
pisem tükk, kui suu-
rem nuriseb — pää
ots't ära — kääks...

Kui ma ära
läksin, kui ma ära

läksin — tünnid-tännid olid täis — widelikku, käärrr... Kui ma
jälle tulin, kui ma jälle tulin, — tünnid-tännid olid tühjad —
widelikku, kärrr...

Widelikku, widelikku, lapsed, lapsed, söök — otsas, sügise
— käes! soojale maale, soojale maale kärmeste! kärrr...

Kiigel.

Kiigesepad, hellad
wennad!

Me'e tulime teie
kiigeleni,

Äрге te'e wõtke
wihakse,

Äрге te'e pange
pahakse!

Kiigesepad, hellad
wennad!

Äрге meid kurjast'
kiigutage,

Õelaste õõtsutage,
Wihaseste weere-
tage:

Siin pole kurji kii-
kumassa,

Õelaid ei õõtsumassa,
Wihaseid ei weeremassa.

Siin on kullad kiikumassa,
Hõbedased õõtsumassa,
Waske wirred weeremassa.
Kiigesepad, hellad wennad!

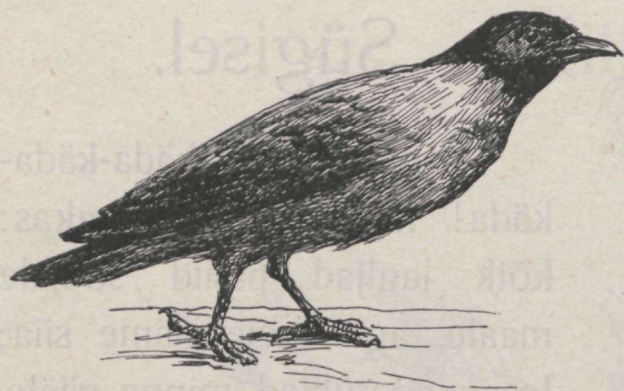

Sügisel.

Kidsa-kädsa, käda-käda-käda! karjub kirju harakas: kõik lauljad panid soojale maale, aga meie jääme siia; lase nad tühjad minna päale. Tarwis aga mõne linna ligemale rännata, kust midagi söögi-poolist saada on, et talwel nälga ei jää. — Küünla-kuu lõpul hakkab pesa ehitama; on küll vähe wara: ilmad on alles külmad ja niisked, aga, pole wiga, ma teen pesale katuse päale. Minu pojad on siis juba munast väljas, kui väikesed laulikud soojalt maalt tagasi tulewad ja munema hakkawad. Noh, siis on minul oma poegadega põli: mune on nõnda palju süüa, kui süda kutsub! — Sedawiisi kädsatades pani harakas oma sõbradega linna poole.

Kaar-kaar-kaar! hüüab wana sajaaastane must kaaren: see on õige, mina jään ka siia; linna ehk küla lähedal on talwel muidugi parem elada, kui metsas: ikka saab midagi kätata, olgu mis on, mina söön kõik ära, ka raipegi, kuid wilja teri ma ei taha, minu pärast olgu neid ehk ühti.

Waak- waak- waak! waagub hall wares: minul on sügisel palju tööd! Põllu hiired, mulle matikad, tõugud ja muud rööwikud tahawad kõik walitsetud saada, kellel siis aega soojale maale minna! — Waak- waak- waak! talwel on kibe nälja-häda, siis söön ma kõik ära, mis aga kiwist pehmem on. — Maarja-päew panen esimese tua palgi paigale. Lapsed, ärge mu pesa lõhkuge, see on rumal tegu! ja kui teie hääga ei kuule, siis kisun ma teil wõi kas silmad pääst välja.

Tuk- tuk- tuk, taub kirju rähn. Ega minagi soojale maale lähe: külma ma ei karda ja söögi puudust ei ole mul ka mitte. Puu koore wahel on putukaid ja tõuka küll, söö, kui palju süda kutsub. Männa seemned on ka hää kõwa toit, pane käbi puu koore waele ja siis nokaga pihta, kuni wiimne seemne tera kõhus. Tuk- tuk- tuk.

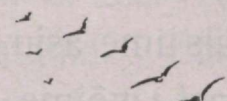

Sirts- sirts- sirts! sirts sub hall warblane: mina arwan ka, et kodus ikka parem on, kui sääl kaugel wõõral maal. Olgu küll, et wahel mõni wallatu laps mind kiwiga pillub, mina olen targem, lendan eest ära, lase rumal pillub pääle. Kes weel siia jääb?

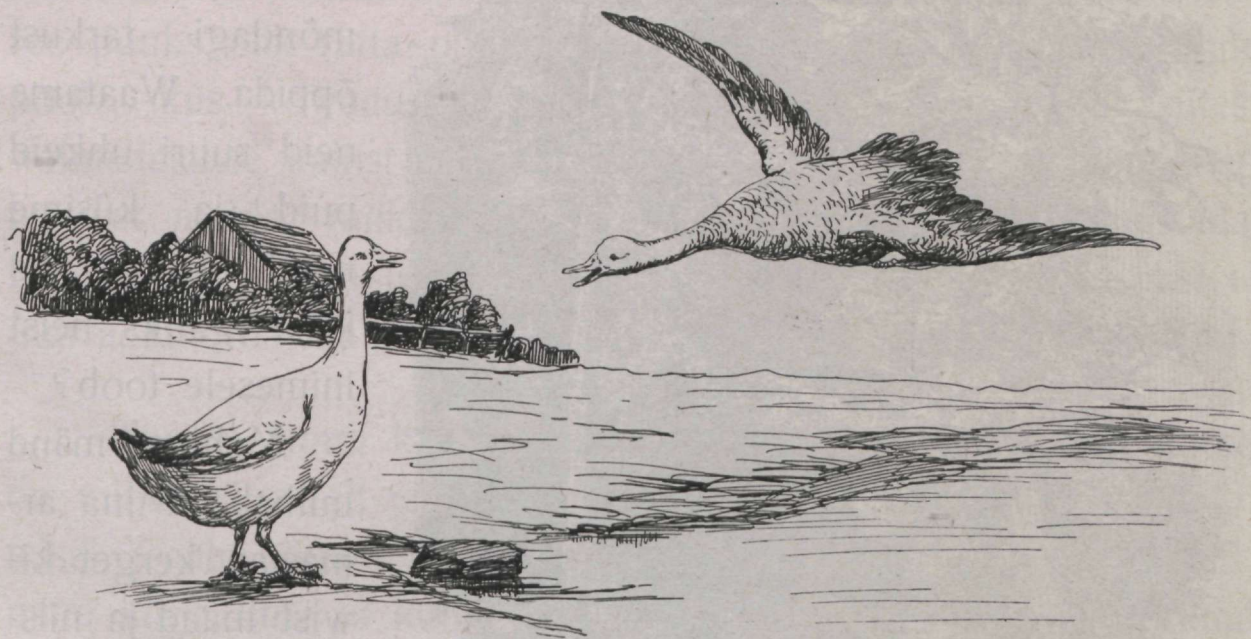
- Mina, tihane wõi raswa-kants, olen esimene.
- Mina, lina-wästriik wõi kanepi-lind, olen teine.
- Mina, kidap wõi kadaka-lind, olen kolmas.
- Ja mina, wäike käblik wõi kadaka-idi, olen neljas.

Sirts- sirts- sirts! siis on meid küllalt! Leewikene, talwik ja siidi-saba tulewad weel meile põhjamaalt wõõrusile. Oh seda pidu ja põlwe, mis meil siis on! kui aga talwe mitte liig külm ja tuisune ei ole, ja hädad lapsed ära ei unusta meile wahel leiwa raasukesti riputada. Sirts- sirts- sirts!

Jutu-jätk: Säask kiitnud: Parm, pask, — Jaani-päeni, mina, mees, — Mihkli-päeni.

Mets-hani ja kodu-hani.

„Ga-ga-ga“! hüüab mets-hani: „lähme soojale maale wärika sööma!“

— Ga-ga-ga! — wastab kodu-hani: — küll oleks hää, aga tee — pitk, tüütab ära! —

Mõistatus: Walge ait, punased postid? (Hani.)

Õiele.

Juba tulnud sügise halja muru pinnale, katab kiinni tasakest oma hõlma õiekest. Uinu siis, mu õieke, tema hõlmas hellaste, kuni kaunis kewade otsa teeb su unele!

G. Õis.

Wana-sõna: Kuri tuleb kutsmata.

Metsas.

Lapsed! lähme metsa: mets on täis ime asju, metsast võime meie mõndagi tarkust õppida. Waatame neid suuri uhkeid puid ja küsime nende käest, mis kasu igäüks neist inimesele toob?

Mehine mänd mühab: Mina armastan kergelt kiwist maad ja niiskust, kaswan pithamisi, nii et alles wiiekümne aastast, hakkab õieti seemneid kandma.

Elan aastat kolm sada wanaks ja ajan oma tüwi sirgelt taewa poole üles, kuni, wiimaks, üle teiste puude metsast wälja wõin waadata; olen julgeste siis kolmekümne mehe pitkune. — Hääd laewa mastid, tugewad maja palgid — ikka mänd. Tõrw, pigi ja tärpentini õli aetakse minu juurtest ja kändudest. Minu okadest walmistatakse männa willa, millest sukki ja särka kujutakse. Mähka tarwitawad põhjamaalased leiwa jätkuks; kaswudest ja pungadest keedetakse männa jooki. — Olen kasulik, wäga kasulik puu.

Walge kask kohab: Mina kaswan rõõmsaste hää liiwa- ja saue-segase maa pääl, kus mitte liig kuiw ehk liig niiskus mulle waewa ei tee. Kahekümne aastaselt hakkab õitsema ja seemneid kaswatama. Elan ligi poolteist sada aastat wanaks ja saan rohkem, kui kahekümne mehe pitkuseks. Tarwitatagu mind siis ree-puuks ehk ratta-puuks, olen tihe ja sitke ja sünnin igale poole, kus kõwadust ja pidawust nõutakse. — Minu sütest walmistatakse kallist raamatu trükkimise-musta. Kewadel annan magust mahla, millest hääd maitsewat jooki wõib walmistada. Kui mõned kurjad inimesed mitte minu koort ei riku ja oksa ei murra, küll ma siis korralikult kaswan ja inimestele palju kasu toon.

Tugew tamm kiidab: Mina olen puude kuningas! Juured on minul sügawalt ja laialt maa sees, tüwi jämedam, kui ühelgi teisel (saab kümnel mehel ümber hakata) ja kõwa, kui raud; mina kurja ilma ei kummarda ega tuult ei teeni. Ja ehk minul küll palju waenlasi on, elan siisgi ligi kaks tuhat aastat wanaks. — Tahab inimene omale tugewat ja kindlat riista teha, siis tarwitab ta mind. Minu tõrud on hää sia-num, ja koor parem naha-park. Juba wanast ajast saadik olen inimese juures suure auu sees: minu lehtedest pärg on auu ja mehisuse kroon.

Niine- ehk pärna-puu pajatab: Mina ei taha ennast küll kiita, aga siisgi pian ütlemata, et mind õigusega paremate ja kasulikumate puude hulka arwatakse. Minu pehmet puud tarwitatakse treieri töö-tuas kõige rohkem; koorest (niinest) punutakse köisa, põlmitakse sõela põhju ja roigusgi matta; õied on hää rohu-thee ja mesilaste toit. Kewadel annan magust mahla, ja suwel leiad sa minu paksu lehe-waiba all hääd wilu. — Ega siis inimesed mind ilma-asjata pühaks pärnaks ei nimeta.

Metsa ääres kõrge liiwa künka pääl kaswab kähär kadaka põõsas, see sõnab: Olen küll wäike härjapõlwe-mees puude seas, aga kasu toon ma inimesele omal pitkal kahe-saja aastasel elu-igal palju. Minu marju pruugitakse mitmesuguse tõbe wastu, okstest ja tüwist pressitakse lõhnawat õli, mis apteegis müüakse. Wanal ajal tarwitati mind koguni üheksakümne üheksa tõbe wastu; niisugune wägi on minul, kadakal. Minu kõwast kollasest tüwist treitakse peenikesi ilu-asju, jalutamise keppisi ja piitsa warresid. Minu kuiwanud okste suits kautab halwa haisu. — Mina, kadakas, olen kallis puu!

Kägu.

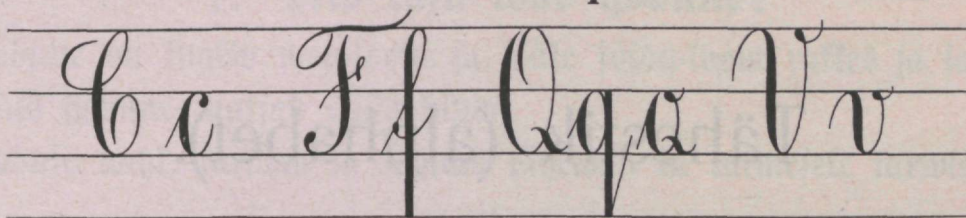

Kägu kukub kuusikussa, mina männikussa, tua taga tammikussa, käu pojad põuessana, käu tütered käessa. Kägu minda palwe-elle: Neitsikene, noorukene, anna mu pojad kädeje! Ma ostan uued ummis-kingad, sisse siun siidi rihmad, pääle need paelad punased, alla absatid hõbedad. Neitsikene, noorukene!

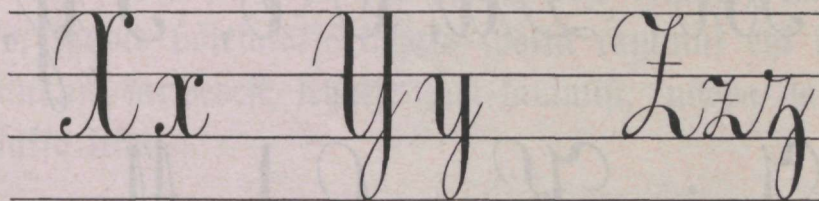
Rahwa laul.

Tähed, mis ainult wõõra keele
sõnades tarwitatakse.

Cc (tse), Ff (ew), Qq (ku), Vv (wou),

Xx (iks), Yy (igrek), Zz (tset).

c=k: Calvin (Kalwin), Cornelia (Kornelia),
Cuba (Kuba);

c=ts: centr (tsentr), citron (tsitron), Cäsar (Tsesar);

q=kw: quartett (kwartet), quartal (kwartal);

v=w: Venezuela (Wenetsuela), velociped (welotsiped);

x=ks: examen (eksamen), Xerx (Kserks);

y=i: cylinder (tsilinder), pyramid (piramid);

z=ts: }
f=w: } zar (tsar), zifferblatt (tsiwwerblat).

Calvin oli kuulus usu õpetaja Schweitsi maal. Cornelia oli tähtis naisterahwas Rooma linnas. Cuba on suur saar Amerika maa lähedal. Centr — see on kesk-punkt. Citron on hapu. Juulius Cäsar oli kuulus walitseja Rooma maal. Quartett — neli häält laulus

ehk mängus. Quartal on üks linna jagu, mis ühe politsei ülema järele vaatamise all on. Venezuela — riik Amerika maal. Velocipeti nimetatakse eesti-keeli jalgrattaks. Examen — katse. Xerx oli Persia riigi kuningas. Pyramidid on suured nelja-murgelised tornehitused Egyptuse maal. Zifferblati pääl on tunni numbrid tähendatud.

Tähestik (alphabet).

Aa, Bb, Dd, E e, G g, Hh,
Ii, Jj, Kk, Ll, Mm, Nn,
Oo, Pp, Rr, Ss, Tt, Uu,
Ww, Ää, Ö ö, Ö ö, Üü, Cc,
Ff, Qq, Vv, Xx, Yy, Zz.

Lisa.

Piltide arutamine enne aabitsat.

Esimene pilt — kodu=loomad: hobune, lehm, lammas ja koer.

1. Mis kasu toob hobune?

Hobune on tugev wau-loom ja wäle sõidu-loom rakkas ja sadula all.

Plus hobune maksab hääd hinda.

Hobuse nahk, karwad ja jõhwid lähewad ka inimesele tarwis.

2. Mis kasu toob lehm?

Piim, koor, wõi, juust ja liha pruugitakse toiduks, nahk — kattedeks ja jalanõudeks, kondid põletatakse tuhaks (põllu rammu) ehk süteks (suhkru klaarimise abinõu), sarwedest tehakse pää-kammisi, nõõpa ja muid asju, sõradest keedetakse liimi.

3. Mis kasu toob lammas?

Willast kuotakse riidet, sukki ja kindu, nahast tehakse kasukaid, liha pruugitakse söögiks, kondid, sarwed ja sõrad tarwitatakse nagu lehmaldi.

4. Mis kasu toob koer?

Koer walwab inimese wara, kaitseb karja, ajab jahti ja on weel mitmes muus asjas inimesele kasulik.

Nimeta weel mõni kodu-loom.

Teine pilt — mets=loomad: karu, hunt, rebane ja jänes.

Mets=loomad toowad inimesele rohkem kahju, kui kasu, ja sellepärast püüab inimene neid ära hukata.

1. Karu ehk päts elab suurel metsas (laanes), ta on kõige suurem ja tugevam meie maa mets=loom, murrab hobused ja härjadgi ära; kui wihane ja äritatud, siis langeb ka inimese pääle; karu on maias mee pääle (mesikäp), ta ronib puude otsa mee järele. Talwel tukub karu koopas ja imeb käppa. Karu nahast saab hääd soe kasukas, liha süüakse.

2. Hunt on hää karja-koera suurune, ta on kuri ja kawal metsloom, murrab vähemaid kodu-loomi: lambu, porsu, hobuse warju ja koeri; talwel, kui näljas on, tuleb ka inimese kallale. Rahwas nimetab hunti kriimsilmaks ja pühajüri-kutsikaks. — Sundi uhaast saab soe saani tekk.

3. Rebane murrab maja-linda (kanu ja hanesi), jänesi ja muid vähemaid loomi. Rebane on kuulus oma kawaluse poolest, nii et kawala inimesegi kohta üeldakse: ta on kawal kui rebane. Rahwas nimetab rebast Keinu-waderiks. Rebase nahk maksab hääd hinda.

4. Jänes toob põllumehele kahju seega, et talwel aeda tuleb ja wilja-puude oksti ja koori närrib, mis läbi puud pödema hakkawad. Jänesel on palju waenlasi: inimesed, koerad, rebased ja kullid — kõik armastawad jänese liha. — Et jänesel niipalju waenlasi on, siis piab ta ka alati waltsil olema; jänes magabgi lahtiste filmadega ja on ergu unega, niipia, kui waenlase ligenemist kuuleb ehk näeb — tarwitab oma wäledaid jalgu. — Rahwas nimetab jänesest argpüksiks.

Nimeta weel mõned mets-loomad.

Kolmas pilt — weskid, ehk masinad, mille abil wilja jahwatatakse ja laudi saetakse: weji-weski, tuule-weski ja auru-weski.

1. Weji-weski paneb weji jooksuma. Kudas sünnib see?

Paisust kalduw weji paneb suure weji-ratta liikuma, ja selle wõll ajab kõik rattad ja masina wärgi jooksuma.

2. Tuule-weski paneb tuul jooksuma. Kudas sünnib see?

Tuul surub weski siiwade pääle ja paneb nad liikuma, siiwade wõll ajab rattad ja kõik masina wärgi jooksuma.

3. Auru-weski paneb aur jooksuma. Kudas sünnib see?

Suures auru-katlas, mida kõwasti küetakse, muudab weji ennaft auruks; aur tormab cylindrisse (tsilindrisse) ja paneb sääl tugewa prundi edasi ja tagasi liikuma, prundi küljes on wänt, mis rattad ja kõik masina wärgi jooksuma paneb.

Mis masinaid ja weel tunned?

Reljas pilt — sõidu=riistad maa pääl, wee pääl ja õhu sees: raud=tee, masin=wanter (automobil), jalg=ratas (velociped), auru=laew ja õhu=laew.

1. Raud=tee. Mis näeme meie raud=teel? — Maa pääl aluspunde (schpalide) külge on raudrööped (relsid) kinnitatud; rööpede pääl weerewad kergeste juured rasked wagonid; wagonisi weab auru=masin, wedur (lokomotiw), millel tuhande hobuse jõud on ja palju rutemini sõidab, kui hobune.

2. Masin=wanter (automobil) liigub benzini ehk ka elektri wäe abil. Ta wõib pää=aegu raud=tee kiirusega sõita, ja et temal tublid gummi rattad on, siis ei tunne temas sõitja pörutamist.

3. Jalg=ratas (velociped) on kerge edasi liikumise tarwis ja lühikese maa pääl väga mõnus sõidu=riist. Ta maksab küll hää hobuse hinna, aga sõidab ka tulise hobuse wastu.

4. Auru=laew on wee pääl seesama, mis raud=tee maa pääl. Auru=laew sõidab kruwi abil, mis tüüri juures on, väga ruttu, ega küsi tuule järele. Suurtel ja kiir=auru=laewadel on kaks kruwi, teine teinepool tüüri.

5. Õhu=laewa abil wõib inimene üleweel kõrges õhu sees rännata. Õhu=laewa kere täidetakse kerge gaasiga (wesinifuga) täis, mis õhust palju kergem on; seeläbi tõuseb õhu=laew õhku ja wiib hulga raskust ülesse.

Nimeta weel mõni sõidu=riist!

Wärwi = tabel.

Gre=punane — 1, punane — 2, kollakas=punane (oransh) — 3, kollane — 4, kollakas=roheline — 5, roheline — 6, walfjas=roheline — 7, walfjas=sinine (taewa=karwa) — 8, sinine — 9, sinikas=punane (wiolet) — 10.

Trükitud A. Grosset'i F-a F. Deutsch'i trükikojas,
Riias, Marstalli - uul. № 1.

Trüki=wiad, mis parandada tulewad.

	Trükitud:	Tarwis lugeda:
Lehek. 36, rida 4-as alt,	(poisiksed?	poisiksed? (
„ 47, mitmes rias,	Kond.	Konn.
„ 49, rida 5-es alt,	käärrr . . .	käärrr . . .
„ 52, rida 3-as ülew.,	mulle matikad	mulla - matikad
„ 56, rida 14-es ülew.,	pressitekse	pressitakse
„ 60, rida 9-as ülew.,	aeda	aida

—
—
Hind 40 kop.
—
—

Raamatu ladu on wäljaandja juures Liibawis.

Tellimise adres wenekeeles:
A. Тандеру, **Либава**, Николаевская гимназія.